

KUNTAINFO

Helsinki 20.5.2015

6 / 2015

Isyyslaki uudistuu vuonna 2016 – isyyden voi tunnustaa jo äitiysneuvolassa

Uusi isyyslaki (11/2015) tulee voimaan 1. tammikuuta 2016. Samalla kumotaan vuodesta 1976 voimassa ollut isyyslaki (700/1976). Suurin muutos koskee isyyden tunnustamismenettelyä selvissä tapauksissa, kuten silloin kun tulevat vanhemmat asuvat avoliitossa. Jatkossa isyys on mahdollista tunnustaa äitiysneuvolakäyntien yhteydessä jo ennen lapsen syntymää.

Suurimpana syynä isyyslainsäädännön uudistamiseen ovat perherakenteissa tapahtuneet muutokset. Nykyisin joka kolmas lapsi, eli noin 24 000 lasta vuodessa, syntyy avoliittoperheeseen. Näissä perheissä biologinen isyys on useimmiten selvä ja avomies yleensä haluaa tunnustaa lapsen isyyden. Tavoitteena on ollut nykyaikaistaa isyyden tunnustamismenettelyä siten, että tunnustaminen ei selvissä tapauksissa enää edellytä perheeltä erillistä käyntiä lastenvalvojan luona lapsen syntymän jälkeen kuten nykyisin. Tämä on vanhemmille vaivattomampaa ja säästää etenkin isien työaikaa. Isyyden tunnustaminen jo raskausaikana vahvistaa myös tulevan isän vanhemmuutta.

Isyysolettama säilyy ennallaan

Avoliittoon perustuva ns. isyysolettama säilyy käytännössä ennallaan. Avoliittoon syntyvän lapsen isäksi todetaan siis jatkossakin lapsen äidin aviopuoliso. Jos lapsi syntyy aviomiehen kuoleman jälkeen, aviomies on tuolloinkin lapsen isä, jos lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen miehen kuolemaa. Jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avoliiton, isyysolettaman mukaan uusi aviomies on kuitenkin lapsen isä.

Isyyden tunnustaminen ja selvittäminen neuvolassa ja lastenvalvojan luona

Jos isyys ei määräydy äidin avoliiton perusteella, isyyden voi selvissä tapauksissa tunnustaa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäynnin yhteydessä tai toissijaisesti lastenvalvojan luona. On arvioitu, että 70–80 prosenttia avoliitossa syntyneistä lapsista (yhteensä noin 16 400–17 800 lasta vuodessa) voitaisiin tunnustaa äitiysneuvolassa. Samalla pari voi tehdä sopimuksen lapsen yhteishuollosta. Tunnustamista ja huoltoa koskevat asiakirjat toimitetaan äitiysneuvolasta isyyden selvittämisestä huolehtivalle lastenvalvojalle. Lastenvalvoja tarkistaa lapsen syntymän jälkeen äidin siviilisäädyn ja huolehtii tarvittaessa kuulemisista. Ennalta tunnustettu isyys on mahdollista peruuttaa 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä ilmoittamalla siitä lastenvalvojalle. Isyyttä ei näin ollen voida vahvistaa ennen kyseisen määräajan päättymistä.

Jos vanhemmat asuvat erillään, äitiysneuvolassa ei voida sopia lapsen asumisesta eikä tapaamisoi-keudesta, vaan näistä on sovittava erikseen lastenvalvojan luona lapsen syntymän jälkeen. Kun

isyys on epäselvä tai muutoin vanhempien niin halutessa, isyyden selvittäminen ja tunnustaminen toimitetaan lastenvalvojan luona lapsen syntymän jälkeen kuten nykyisin. Äitiysneuvolan on kiel-tädyttävä vastaanottamasta tunnustamista esimerkiksi silloin, jos tulevan äidin tai isän henkilölli-syyttä ei kyetä luotettavasti selvittämään tai jos kielivaikeudet vaikeuttavat luotettavaa kommuni-kaatiota.

Näytteenotto oikeusgeneettisiä isyystutkimuksia varten lastenvalvojan luona

Jos biologista isyyttä joudutaan selvittämään oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella, tutkimusta varten tarvittava solunäyte otetaan jatkossa ensisijaisesti suun limakalvolta lastenvalvojan luona. Näytteen ottaa tutkittava itse lastenvalvojan valvonnassa. Lapsen näytteen ottaa pääsääntöisesti hä-nen huoltajansa. Lastenvalvoja lähettää näytteet tutkittaviksi.

Niin sanottuihin poskitikkunäytteisiin siirtyminen nopeuttaa huomattavasti tulosten valmistumista, kun erillisestä käynnistä terveysasemalla näytteen ottamiseksi voidaan luopua. Näytteitä on vuosit-tain otettu noin 4 000 kappaletta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee tarkemmat ohjeet ja toimittaa välineet näytteenottoa varten. Tuomioistuinten määräämät näytteet isyystutkimuksia var-ten otetaan edelleen terveydenhuollon toimintayksiköissä.

Äidin vastustusoikeudesta luopuminen

Äidin oikeudesta vastustaa lapsen isän selvittämistä luovutaan. Tällä pyritään edistämään lapsen oikeutta tietää molemmat biologiset vanhempansa. Äidin sijaan päätöksen isyyden selvittämisen keskeyttämisestä voi tehdä lastenvalvoja isyyslaissa luetelluissa tilanteissa. Lapsella, joka on täyttä-nyt 15 vuotta, on oikeus itsenäisesti kieltää isyyden selvittäminen. Keskeytetty isyyden selvittämi-nen on mahdollista aloittaa uudelleen, jos keskeyttämisperuste on poistunut.

Isyyden selvittämisen käyttöala laajenee

Lastenvalvojien velvollisuus selvittää isyys laajentuu koskemaan myös 15–17-vuotiaita lapsia, kun se nykyisin päättyy lapsen täytettyä 15 vuotta.

Lastenvalvoja voi jatkossa selvittää isyyden joissain tapauksissa myös silloin, kun lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Jos lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu isyyssolettaman nojalla, yhdessä pyytävät isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä, lastenval-voja voi selvittää lapsen isyyden. Lastenvalvoja voi selvittää isyyden myös silloin, kun toinen mies on tunnustanut tai ilmoittanut aikovansa tunnustaa avioliiton aikana syntyneen lapsen, ja lapsen äiti ja aviomies hyväksyvät isyyden selvittämisen.

Kuolleen miehen isyyden vahvistaminen oikeudenomistajien suostumuksella

Uuden isyyslain myötä on mahdollista vahvistaa kuolleen miehen isyys miehen oikeudenomistajien kirjallisen suostumuksen perusteella maistraatissa, jos isyyden selvittäminen ja oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittavat miehen olevan lapsen isä. Jos suostumusta ei saada kaikilta oikeudenomis-tajilta, asia voidaan viedä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Uuden tehtävän tukeminen kunnissa ja kansallisesti

Isyyden tunnustaminen äitiysneuvoloissa on uusi tehtävä, joka muuttaa äitiysneuvoloiden ja lastenvalvojien keskinäistä työnjakoa ja ajankäyttöä. On arvioitu, että isyyden tunnustamisen vastaanottamiseen tarvitaan siirtymävaiheen jälkeen keskimäärin puolen tunnin lisäaika. Uusi tehtävä pitäisi ottaa huomioon terveydenhoitajien ja kättilöiden henkilöstömitoituksissa. Kunnissa on tarpeen seurata uusien tehtävien vakiintumista ja niiden edellyttämää työaikaäitiysneuvolan terveydenhoitajien ja kättilöiden sekä lastenvalvojien työssä. Tavoitteena on uudistuksen toteuttaminen kuntatasolla mahdollisimman kustannusneutraalisti. Lisäksi kustannusten laskemisessa on tarpeen ottaa huomioon, että uusi tapa ottaa näyte lastenvalvojan luona on edullisempaa kuin näytteenotto terveyskeskuslaboratoriossa lääkärin valvonnassa. Tämä tuo kunnille säästöjä.

Ennakollisen isyyden tunnustamisen ajankohtaa ei ole säännelty. Suositeltava ajankohta isyyden tunnustamiseen äitiysneuvolassa on raskauden keskivaiheen jälkeen, kun raskauden suotuisa eteneminen on varmistunut. Vanhempien kanssa kannattaa sopia etukäteen käynnistä, jolla isyyden tunnustamista käsitellään. Sellaiselle käynnille ei suositella otettavaksi mukaan perheen muita lapsia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antaa aihetta käsittelevän ohjeistuksen vuoden 2015 lopulla.

Uusi tehtävä edellyttää äitiysneuvolan henkilöstön ja lastenvalvojien yhteistyön lisäksi sitä, että molempien tahojen osaamista vahvistetaan. Sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos järjestävät kuntien äitiysneuvoloiden terveydenhoitajille ja kättilöille sekä sosiaalitoimen lastenvalvojille yhteistä koulutusta syksyllä 2015. Tilaisuudet järjestetään yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa, ja niistä tiedotetaan kunnille heti koulutusten ajankohtien varmistuttua. Lastenvalvojien ja äitiysneuvolan työntekijöiden muun lisäkoulutuksen tarvetta selvitetään.

Uusi toimintatapa lisää toiminnan asiakaskeskeisyyttä ja antaa uusia mahdollisuuksia vahvistaa isän roolia ja vanhemmuutta. Se yksinkertaistaa toimintatapoja kunnassa, parantaa sosiaali- ja terveys-toimen yhteistyötä ja on edullinen kokonaistaloudellisesti tarkasteltuna (ks. myös hallituksen esitys eduskunnalle isyyslaiksi HE 91/2014vp).

Isänä itseään pitävän miehen kanneoikeus laajenee

Isänä itseään pitävä mies voi jatkossa nostaa isyyden vahvistamista koskevan kanteen myös tunnustamatta isyyttään. Pääsääntö on jatkossakin, että perheen ulkopuoliset eivät voi vaatia aviomiehen isyyden kumoamista. Poikkeustapauksissa, joissa aviomies ei asu perheensä kanssa, isänä itseään pitävä mies voi kuitenkin nostaa isyyden kumoamista koskevan kanteen, jos hänen ja lapsen välille on muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde.

Isyyden vahvistaminen takautuvasti mahdolliseksi

Avioliiton ulkopuolella ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa syntyneiden kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi palautetaan. Nykyisen lain tullessa voimaan vuonna 1976 kanneoikeus rajattiin viiteen vuoteen.

Lähtökohtana on, että perintöoikeus on tällöin sama kuin muillakin perillisillä. Perintöoikeutta ei kuitenkaan yleensä ole, jos perittävä henkilö on kuollut ennen 31. tammikuuta 2012. Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa lain taannehtivia vaikutuksia jo toimitettuihin perinnönjakoihin.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan esityksen koskien perinnönjaon peräyttämistä. Lisäksi työryhmä valmistelee esityksen palautusvastuuta koskeviksi säännöksiksi erityisesti sellaisia tapauksia varten, joissa avioliiton ulkopuolella ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa syntyneellä on uusien säännösten mukaan perintöoikeus.

Isyyden selvittämisessä käytettävät lomakkeet

Kaikki nykyisin käytössä olevat isyyden selvittämisessä ja tunnustamisessa käytettävät lomakkeet uudistetaan. Uudet lomakkeet vahvistaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lisätietoja:

Lainsäädäntöneuvos Salla Silvola, oikeusministeriö
p. 02951 50314, etunimi.sukunimi(at)om.fi

Neuvotteleva virkamies Marjaana Pelkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
p. 02951 63331, etunimi.sukunimi(at)stm.fi

Tutkimuspäällikkö Marjo Kestilä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
p. 02952 48723, etunimi.sukunimi(at)thl.fi

JAKELU:

Kunnat
Aluehallintovirastot
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
Lapsiasiavaltuutettu
Suomen Terveidenhoitajaliitto ry
Suomen Kätilöliitto ry
Lastenvalvojat ry
Talentia ry
Suomen Kuntaliitto

